

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Ewa Stryczyńska

SSN Agnieszka Żywicka

w sprawie z powództwa Spółki R. S. A. w B.

przeciwko L. S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 7 października 2025 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 24 października 2023 r., sygn. akt X Pa 120/22,

**uchyła zaskarżony wyrok w punkcie drugim i sprawę
przekazuje w tym zakresie Sądowi Okręgowemu w Katowicach do
ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Spółka R. S. A. w B. w pozwie z dnia 9 marca 2022 r. domagała się zasądzenia od pozwanego L. S. kwoty 61.013 zł tytułem zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, od określonych w pozwie kwot i terminów. W uzasadnieniu powodowa Spółka podniosła, że za okres od kwietnia 2019 r. do września 2021 r. powstała nadpłata wypłaconej przez nią na rzecz pozwanego renty wyrównawczej w łącznej kwocie 61.012,33 zł, nadpłata pozwanemu miesięcznych rat renty wyrównawczej stanowi świadczenie nienależne finansowane z budżetu państwa. Pozwany, pobierając rentę, która od kwietnia 2019 r. do września 2021 r. nie należała mu się ponad kwoty wskazane w wyroku Sądu Rejonowego w Bytomiu z dnia 30 lipca 2021 r. (sygn. akt V P-Pm 123/19) powinien być liczyć się z obowiązkiem ich zwrotu już w marcu 2019 r., gdy powódka przysłała pozwanemu propozycję zawarcia ugody pozasądowej przewidującej obniżenie należnej mu renty wyrównawczej.

W odpowiedzi na pozew z dnia 6 kwietnia 2022 r. pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości. W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew wskazał, że dopiero po uprawomocnieniu się wyroku z dnia 30 lipca 2021 r. (sygn. akt: V P-Pm 123/19) w dniu 20 września 2021 r. musiał liczyć się ze zmniejszeniem świadczenia z tytułu renty, dochodzenie przez stronę powodową zaległych kwot renty jest bezpodstawne.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości.

Sąd Rejonowy w Bytomiu wyrokiem z dnia 9 sierpnia 2022 r. zasądził od L. S. na rzecz Spółki R. S.A. z siedzibą w B. kwotę 61.013 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwot i dat wskazanych w sentencji orzeczenia. Odstępuje od obciążania pozwanego kosztami postępowania.

Sąd pierwszej instancji ustalił, iż L. S., ur. w 1967 r. był zatrudniony u strony pozwanej od 1986 r., ostatnio na stanowisku cieśli górniczego pod ziemią. W dniu 21 marca 2000 r. pozwany uległ wypadkowi przy pracy i doznał zmiążdżenia prawej stopy, czego następstwem była amputacja części podudzia. Na skutek wypadku pozwany utracił zdolność do wykonywania pracy na dotychczasowym stanowisku. Umowa o pracę została rozwiązana z pozwanym w dniu 17 września 2000 r., w związku z wyczerpaniem okresu zasiłkowego. Na podstawie orzeczenia lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych stwierdzono u pozwanego trwałą, 45% uszczerbek na zdrowiu.

Sąd Rejonowy w Bytomiu wyrokiem z dnia 18 listopada 2002 r., w sprawie sygn. akt. V P 1966/00, zasądził od Z. Sp. z o.o. na rzecz powoda L. S. rentę wyrównawczą za okres od 21 marca 2000 r. do 31 grudnia 2000 r. oraz bieżącą rentę wyrównawczą od 1 czerwca 2001 r. Wyrokiem z dnia 28 lipca 2004 r., sygn. akt V P 130/04, Sąd zasądził na rzecz powoda skapitalizowaną rentę wyrównawczą za okres od 1 grudnia 2001 r. do 31 stycznia 2004 r. Kolejnymi wyrokami Sąd Rejonowy w Bytomiu zasądził na rzecz powoda wyrokiem z dnia 21 lutego 2006 r., sygn. akt V P 863/05, skapitalizowaną rentę wyrównawczą od 1 lutego 2004 r. do 31 sierpnia 2005 r., dalszą rentę od września 2005 r. do lutego 2006 r. oraz rentę bieżącą od 1 marca 2006 r. w wysokości 869,44 zł miesięcznie. Wyrokiem z dnia 30 stycznia 2008 r., sygn. akt V P 494/07, zasądzono na rzecz powoda skapitalizowaną rentę wyrównawczą za okres od 1 kwietnia 2006 r. do 31 października 2007 r. oraz bieżącą rentę wyrównawczą. W sprawie o sygn. akt V P 44/09 Sąd Rejonowy w Bytomiu zasądził na rzecz powoda skapitalizowaną rentę wyrównawczą za okres od 1 marca 2008 r. do 28 lutego 2009 r. oraz raty renty wyrównawczej za okres od marca do czerwca 2009 r. oraz bieżącą rentę wyrównawczą w kwocie 2.515 zł miesięcznie od lipca 2009 r. Wyrokiem Sądu Rejonowego w Bytomiu z dnia 30 listopada 2011 r., V P 163/11 obniżono bieżącą rentę wyrównawczą L. S. do kwoty po 2.472 zł miesięcznie, poczynwszy od dnia 1 czerwca 2011 r. w związku ze zmianą stosunków zgodnie z art. 907 k.c.

W sprawie z powództwa L. S. przeciwko Spółce R. Spółce Akcyjnej w B. o podwyższenie renty wyrównawczej prowadzonej przed Sądem Rejonowym w Bytomiu, V P 212/17, powołana w sprawie biegła sądowa z zakresu rent i emerytur, kapitału początkowego i rent wyrównawczych S. K. ustaliła, że gdyby nie wypadek przy pracy, to powód nabyłby prawo do emerytury górniczej bez względu na wiek z dniem 3 września 2011 r. W związku z takim ustaleniem wyrokiem z dnia 28 marca 2018 r. Sąd Rejonowy w Bytomiu oddalił powództwo o podwyższenie renty wyrównawczej, wskazując w uzasadnieniu wyroku, że pozwany zakończyłby pracę u strony pozwanej w 2011 r. W związku z powyższym wyrokiem strona powodowa dokonała przeliczenia należnej pozwanemu renty wyrównawczej zgodnie z ustaleniami biegłej sądowej S. K. zawartymi w opinii sporządzonej do wskazanej sprawy i zaproponowała L. S. zawarcie ugody pozasądowej, na której podstawie

wysokość należnej renty wyrównawczej została obniżona do kwoty 788,30 zł miesięcznie począwszy od dnia 1 kwietnia 2019 r. i na przyszłość. Pozwany odmówił podpisania ugody, w związku z czym powódka wytoczyła powództwo przed Sądem Rejonowym w Bytomiu o uchylenie obowiązku zapłaty na rzecz pozwanego bieżącej renty wyrównawczej w części, to jest ponad kwotę 788,30 zł miesięcznie orzeczonej w wyroku Sądu Rejonowego w Bytomiu z dnia 30 listopada 2011 r., w sprawie V P 163/11, poczynając od dnia 1 kwietnia 2019 r. i na przyszłość. Powołana w tej sprawie to jest o sygn. akt V P 123/19 biegła sądowa S. K. ustaliła w opinii z dnia 1 kwietnia 2021 r., że należna pozwanemu renta wyrównawcza począwszy od kwietnia 2019 r. winna wynieść kwoty po 417,40 zł miesięcznie. W piśmie z dnia 21 kwietnia 2021 r. powodowa Spółka dokonała modyfikacji żądania pozwu stosownie do ustaleń w zakresie wysokości szkody pozwanego (k. 180 a.s., V P 123/19 SR w Bytomiu). Ustalenia biegłej co do wysokości należnej pozwanemu renty wyrównawczej Sąd Rejonowy w Bytomiu podzielił w wyroku z dnia 30 lipca 2021 r., którym Sąd ten obniżył wysokość należnej pozwanemu renty wyrównawczej ponad kwotę 417,40 zł netto miesięcznie za okres od 1 kwietnia 2019 r. do 30 września 2019 r., ponad kwotę 424,40 zł netto miesięcznie za okres od 1 października 2019 r. do 31 grudnia 2019 r., ponad kwotę 422,55 zł netto miesięcznie za okres od 1 stycznia 2020 r. do 29 lutego 2020 r., ponad kwotę 438,05 zł netto miesięcznie od dnia 1 marca 2020 r. do dnia 28 lutego 2021 r., ponad kwotę 466,91 zł netto miesięcznie od dnia 1 marca 2021 r. Od powyższego wyroku pozwany nie wniósł apelacji. Powodowi doręczono odpis wyroku wydanego w sprawie o sygn. akt V P-Pm 123/19 wraz z uzasadnieniem w dniu 6 września 2021 r. Wyrok ten stał się prawomocny w dniu 21 września 2021 r.

Spółka R. S.A. w Bytomiu we wniesionym w dniu 9 marca 2022 r. pozwie domagała się zasądzenia od L. S. kwoty 61.013 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, po wcześniejszej próbie polubownego zakończenia sporu, gdyż poinformowała pozwanego o konieczności zwrotu nienależnie pobranych świadczeń i wezwała go do ich dobrowolnego zwrotu w nieprzekraczalnym terminie 14 dni - do dnia 26 listopada 2021 r.

W ocenie Sądu pierwszej instancji powództwo zasługiwało na uwzględnienie. Sąd wskazał, iż w niniejszej sprawie pozwany wniósł o oddalenie powództwa w

całości, gdyż jak podnosił dopiero po uprawomocnieniu się wyroku z dnia 30 lipca 2021 r., V P-Pm 123/19 to jest od września 2021 r., musiał się liczyć ze zmniejszeniem świadczenia z tytułu renty, a nadto podniósł, iż zużył już przedmiotowe świadczenie i na dzień zawiśnięcia sporu na rachunku bankowym pozwanego pozostaje kwota 4.749,88 zł.

Sąd pierwszej instancji powołał się na art. 405 k.c. zgodnie, z którym ten, kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Zgodnie z art. 409 k.c. obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją, powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu. Sąd zwrócił uwagę, że powinność liczenia się z obowiązkiem zwrotu z art. 409 k.c. zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie jest rozumiana szeroko. Wystarcza wykazanie przez zubożonego wystąpienia takich okoliczności towarzyszących wzbogaceniu, o których wiedza obiektywnie powstaje przy zachowaniu należytej staranności, a które w normalnym toku spraw u przeciętnego człowieka powinna kreować świadomość obowiązku zwrotu bezpodstawnie uzyskanej korzyści (D. Fuchs, A. Malik [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna (art. 353-534), red. M. Fras, M. Habdas, Warszawa 2018, art. 409). "Powinność" (art. 409 k.c.) oznacza zarówno sytuację, w której zobowiązany do zwrotu wiedział, że korzyść mu się nie należy, jak również sytuację, gdy co prawda był subiektywnie przekonany, iż korzyść mu się należy, lecz na podstawie okoliczności sprawy obiektywnie powinien się liczyć z możliwością obowiązku zwrotu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2010 r., II PK 246/09).

Odnosząc powyższe do okoliczności sprawy, Sąd pierwszej instancji zważył, iż pozwany otrzymał od powódki pismo zawierające propozycję zawarcia ugody pozasądowej już w marcu 2019 r., wobec tego zdaniem Sądu pozwany powinien był od tego momentu liczyć się z obowiązkiem zwrotu w przyszłości kwoty przewyższającej należną mu rentę. Ponadto pozwany w żaden sposób nie wykazał, aby uzyskaną korzyść, zużył lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony. To na wzbogaconym ciąży w tym zakresie ciężar dowodu. Fakt braku środków na

rachunku bankowym w żaden sposób nie wykazuje, że wpływające tam środki zostały zużyte w sposób bezproduktywny.

W apelacji od powyższego wyroku pozwany wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Pozwany podniósł, iż w dobrej wierze przyjmował środki na konto jako należne. Zaskarżany wyrok jest dla niego krzywdzący społecznie, gdyż pozwany nie odniósł żadnych korzyści.

Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem z dnia 24 października 2023 r. na skutek apelacji pozwanego zmienił zaskarżony wyrok w pkt 1 w ten sposób, że oddalił powództwo za okres do dnia 9 sierpnia 2019 r. (pkt 1), oddalił apelację w pozostałej części (pkt 2), a także odstąpił od obciążania pozwanego kosztami zastępstwa procesowego (pkt 3).

Sąd Okręgowy uznał, że apelacja pozwanego tylko częściowo zasługuje na uwzględnienie. Z okoliczności sprawy wynika, iż pozwem z dnia 14 maja 2019 r. Spółka R. Spółka Akcyjna w Bytomiu wystąpiła przeciwko L. S. o uchylenie w części obowiązku zapłaty na rzecz pozwanego renty wyrównawczej ponad kwotę 788,30 zł zasądzonej wyrokiem Sądu Rejonowego w Bytomiu z dnia 30 listopada 2011 r., V P 163/11. W toku postępowania żądanie pozwu zostało zmodyfikowane. Odpis pozwu w tej sprawie pozwany otrzymał w dniu 9 sierpnia 2019 r. (k 43 akt VP 123/19 SR w Bytomiu).

W ocenie Sądu rozpoznającego apelację zaistnienie „powinności” pozwanego liczenia się z obowiązkiem zwrotu należy ustalić od daty doręczenia odpisu pozwu w sprawie V P 123/19 SR w Bytomiu, co nastąpiło w dniu 9 sierpnia 2019 r. Sąd podkreślił, że ten, kto uzyskał korzyść bez podstawy prawnej, a następnie zużył ją lub utracił nieproduktywnie, jest nadal wzbogacony i powinien liczyć się z obowiązkiem zwrotu (art. 409 k.c.). Wzbogacony powinien liczyć się z obowiązkiem zwrotu od chwili powzięcia wiadomości o wytoczeniu przeciwko niemu powództwa, chyba że powództwo byłoby w oczywisty sposób niezasadne (K. Pietrzykowski Kodeks Cywilny Tom I Komentarz wyd. Beck W-wa 2002 str. 876 v). W uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2013 r., III PK 40/13, wskazano, iż rozważania dotyczące powinności liczenia się z obowiązkiem zwrotu korzyści lub jej równowartości odnoszą się tylko do takiej sytuacji, w której strona wzbogacona zużyła w całości lub w części bezpodstawnie uzyskaną korzyść w taki sposób, że już

nie jest wzbogacona. Jeżeli natomiast mimo zużycia korzyści strona pozostaje choćby w części wzbogacona (np. przez oszczędzanie normalnych wydatków ze swojego majątku), to jest obowiązana zwrócić uzyskaną korzyść w takim zakresie, w jaki pozostaje wzbogacona.

W ocenie Sądu odwoławczego z chwilą powzięcia przez pozwanego wiedzy o wytoczeniu powództwa, co nastąpiło przez doręczenie odpisu pozwu - pozwany powinien już liczyć się z powinnością zwrotu, o którą chodzi w niniejszej sprawie. Wobec tego jako Sąd odwoławczy nie podzielił zapatrywań Sądu pierwszej instancji, iż „powinność” po stronie pozwanego pojawiła się już z chwilą wezwania go do zawarcia ugody w przedmiocie obniżenia wysokości wypłacanej renty. W powołanym wyżej wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2013 r. przyjęto, iż - co do zasady - dopiero przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania kreuje rzeczoną powinność, a nie sam fakt jej wniesienia. Z powyższych względów Sąd Apelacyjny uznał, że nie jest trafny pogląd pozwanego, iż obowiązek liczenia się ze zwrotem świadczenia pojawił się dopiero po uprawomocnieniu wyroku Sądu Rejonowego w Bytomiu z dnia 30 lipca 2021 r. W ocenie Sądu Okręgowego, powództwo powodowej Spółki było zasadne dopiero za okres po 9 sierpnia 2019 r., uwzględniając, iż za okres wcześniejszy pozwanemu nie powinno się przypisywać powinności liczenia się z obowiązkiem zwrotu świadczenia.

W skardze kasacyjnej pozwany zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w części dotyczącej: punktu 2., w którym Sąd Okręgowy oddalił w pozostałej części apelację pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego w Bytomiu z dnia 9 sierpnia 2022 r. (sygn. akt V P 26/22), oraz z ostrożności punktu 1., w którym Sąd Okręgowy zmienił częściowo wyrok Sądu Rejonowego w Bytomiu z dnia 9 sierpnia 2022 r. (sygn. akt V P 26/22) w punkcie pierwszym tego wyroku - w tym zakresie interes prawny pozwanego wynika z podstawy kasacyjnej wskazanej w pkt II ppkt 2) lit. a) poniżej, tj. naruszenia art. 325 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez nieprawidłowe sformułowanie sentencji orzeczenia.

W podstawach skargi podniósł zarzut naruszenie prawa materialnego:

a) art. 409 k.c. przez jego oczywiście niewłaściwe zastosowanie, przy ustalonym stanie faktycznym i przyjętej przez Sąd Okręgowy wykładani tego przepisu, a w konsekwencji przyjęcie, że pozwany (wzbogacony) powinien liczyć się z

obowiązkiem zwrotu korzyści ponad kwotę 417,40 zł miesięcznie od dnia doręczenia mu odpisu pozwu w sprawie o obniżenie renty wyrównawczej (sygn. akt V P 123/19, SR w Bytomiu), podczas gdy pozwem z dnia 14 maja 2019 r. (doręczonym 9 sierpnia 2019 r.) powódka dochodziła obniżenia renty wyrównawczej wyłącznie do kwoty 788,30 zł miesięcznie, a dopiero pismem procesowym z dnia 21 kwietnia 2021 r. (doręczonym 31 maja 2021 r.) powódka zmieniła żądanie pozwu w ten sposób, że wносиła o obniżenie renty wyrównawczej do kwoty: 417,40 zł od 1 kwietnia 2019 r., 424,30 zł od 1 października 2019 r., 422,55 zł od 1 stycznia 2020 r., 438,05 zł od 1 marca 2020 r. i 438,05 zł od 1 stycznia 2021 r. (por. k. 179 i nast. akt sprawy o sygn. akt V P 123/19). Stosując art. 409 k.c. Sąd Okręgowy nieprawidłowo przyjął, że pozwany powinien być liczyć się z obowiązkiem zwrotu renty wyrównawczej ponad kwotę 417,40 zł już od dnia 9 sierpnia 2019 r. (data doręczenia odpisu pozwu), podczas gdy przy przyjęciu wykładni Sądu Okręgowego pozwany powinien liczyć się z obowiązkiem zwrotu renty wyrównawczej ponad kwotę 417,40 zł (z uwzględnieniem zmienionego żądania pozwu) dopiero od dnia doręczenia mu odpisu pisma powódki z dnia 21 kwietnia 2021 r. zmieniającego pozew, tj. do dnia 31 maja 2021 r. Niewłaściwe zastosowanie art. 409 k.c. doprowadziło do oczywiście niezasadnego zasądzenia od pozwanego kwoty wyższej o ponad 10.000 zł niż kwota ustalona przy prawidłowym zastosowaniu art. 409 k.c. (przy wykładni przyjętej przez Sąd Okręgowy) do stanu faktycznego niniejszej sprawy.

Oczywiste jest, że pozwany nie mógł i nie powinien liczyć się z obowiązkiem zwrotu otrzymywanej renty wyrównawczej w zakresie przewyższającym 417,40 zł już od dnia 9 sierpnia 2019 r. Przy przyjęciu wykładni Sądu Okręgowego pozwany powinien od dnia 9 sierpnia 2019 r. liczyć się z obowiązkiem zwrotu otrzymywanej renty wyrównawczej ponad kwotę 788,30 zł, objętą żądaniem pozwu.

b) art. 409 k.c. przez jego nieprawidłową wykładnię, a w konsekwencji nieprawidłowe zastosowanie w niniejszej sprawie, polegającą na przyjęciu, że w sprawie o zwrot nienależnie pobranej części renty wyrównawczej pozwany (wzbogacony) powinien liczyć się z obowiązkiem zwrotu korzyści już od dnia doręczenia pozwu o obniżenie renty wyrównawczej, a nie od dnia wyrokowania w takiej sprawie - ewentualnie od dnia wydania w sprawie o obniżenie renty wyrównawczej opinii biegłego sądowego, podczas gdy ustalenie zmienionej

(obniżonej) wysokości renty wyrównawczej wymaga zasięgnięcia opinii biegłego (jest to wypadek wymagający wiadomości specjalnych, co obrazują znajdujące się w aktach opinie) i orzeczenia sądu rozstrzygającego sprawę przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności. Pozwany z dniem doręczenia odpisu pozwu nie wie i nie jest w stanie ustalić, czy i o ile ostatecznie zostanie obniżona miesięczna renta wyrównawcza (zasądzona prawomocnym orzeczeniem), która przeznaczana jest przez niego na comiesięczne zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych.

Zaznaczenia wymaga, że w sprawie o obniżenie renty wyrównawczej powódka pierwotnie domagała się obniżenia renty do kwoty 788,30 zł, a pierwsza opinia biegłego sądowego wydana w tej sprawie (z 16.11.2020 r.) wskazywała, że renta wyrównawcza może zostać obniżona wyłącznie do kwoty 1.808,68 zł, tj. obniżona o kwotę ponad 1.020,00 złotych miesięcznie mniejszą niż żądana przez powódkę (por. k. 99-107 akt sprawy o sygn. akt V P 123/19). Dopiero kolejna opinia biegłego wskazała na możliwość obniżenia renty do mniejszej kwoty.

Skarżący powołał również zarzut naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy: art. 325 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez sformułowanie rozstrzygnięcia o żądaniach stron w punkcie 1. sentencji wyroku Sądu Okręgowego, które stwarza wątpliwości co do treści wyroku i uniemożliwia jego realizację bez odwołania się do treści uzasadnienia pozwu i jego załączników w postaci potwierdzeń zapłaty na rzecz pozwanego miesięcznej renty wyrównawczej. Sąd Okręgowy wskazał, że „oddala powództwo za okres do dnia 9 sierpnia 2019 r.”, podczas gdy sentencja wyroku Sądu Rejonowego w Bytomiu obejmowała zasądzenie jednej określonej kwoty należności głównych wraz z wyszczególnieniem zasądzonych odsetek liczonych od danych kwot w poszczególnych terminach. Prawidłowa sentencja wyroku Sądu Okręgowego w przypadku częściowego uwzględnienia apelacji pozwanego powinna wskazywać, jaką dokładnie kwotę należności głównych sąd zasądził na rzecz powódki wraz ze wskazaniem zasądzonych odsetek. Obecna treść sentencji Sądu Okręgowego dla ustalenia wysokości zasądzzonego roszczenia wymaga znajomości treści pozwu oraz ustalenia, w jakich datach pozwany otrzymywał od powódki miesięczną rentę wyrównawczą i czy płatności te następowały po wskazanym przez Sąd Okręgowy dniu 9 sierpnia 2019 r. Przy czym nawet takie ustalenia pozostawiają wątpliwości co do tego, w jakiej

dokładnie wysokości zasądzone świadczenie od pozwanego. Nieprawidłowe sformułowanie sentencji orzeczenia niewątpliwie miało wpływ na wynik sprawy.

W oparciu o przedstawione zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego z dnia 24 października 2023 r. w zaskarżonej części oraz o przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Okręgowemu w Katowicach do ponownego rozpoznania ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w zaskarżonej części i jego zmianę przez uwzględnienie apelacji pozwanego w całości. Ponadto skarżący wniósł o zasądzenie od powodowej Spółki na rzecz pozwanego kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz o zasądzenie na rzecz pełnomocnika z urzędu kosztów nieopłaconej pomocy udzielonej pozwanemu z urzędu.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowa Spółka wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz Spółki R. S.A. kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ma uzasadnione podstawy. Przede wszystkim zasadny jest – podnoszony w skardze kasacyjnej w ramach podstawy określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. – zarzut naruszenia przepisu art. 409 k.c.

Nienależne świadczenie jest w ujęciu Kodeksu cywilnego jednym z wypadków bezpodstawnego wzbogacenia. Świadczenie jest nienależne w sytuacjach określonych w art. 410 § 2 k.c. Świadczenie nienależne podlega zwrotowi (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.). Obowiązek zwrotu wygasa jednak wtedy, gdy ten, kto uzyskał nienależne świadczenie, zużył je lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu (art. 410 § 1 w związku z art. 409 k.c.). O zakresie zwrotu decyduje więc powinność przewidywania obowiązku zwrotu, a nie jak w sytuacji określonej w art. 408 k.c. - stan wiedzy wzbogaconego. Powinność liczenia się z obowiązkiem zwrotu uzyskanej korzyści to przesłanka (stojąca na przeszkodzie wygaśnięciu zobowiązania), która występuje wtedy, gdy wzbogacony wyzbył się

korzyści w sposób bezproduktywny, a więc gdy nie jest już wzbogacony (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2023 r., III PSKP 20/23, OSNP 2024/6/57). Natomiast w sytuacji, gdy jest on nadal wzbogacony, zobowiązanie do wydania korzyści nie wygasa (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2022 r., II PSK 294/21, LEX nr 3417991). Powinność liczenia się z obowiązkiem zwrotu uzyskanej korzyści oznacza zarówno sytuację, w której zobowiązany do zwrotu wiedział, że korzyść mu się nie należy, jak również sytuację, gdy co prawda był subiektywnie przekonany, iż korzyść mu się należy, lecz na podstawie okoliczności sprawy obiektywnie powinien się liczyć z możliwością obowiązku zwrotu (por. J. Pietrzykowski, w: Komentarz 1972, s. 966; K. Pietrzykowski, w: Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I, 2008, s. 1190; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2010 r., II PK 246/09, LEX nr 574533). Z art. 409 wynika jednoznacznie, że decydujące znaczenie ma chwila wyzbycia się lub zużycia korzyści (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2017 r., V CSK 563/16, LEX nr 2303442 i tam przywoływane wcześniejsze orzeczenia). Jeżeli zatem w chwili uzyskania korzyści wzbogacony był w dobrej wierze, a następnie dowiedział się albo powinien był dowiedzieć się o tym, że korzyść mu się nie należy, to od tej chwili powinien liczyć się z obowiązkiem zwrotu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że od chwili, w której strona uzyskująca korzyść na podstawie prawomocnego wyroku otrzyma informację o przyjęciu do rozpoznania skargi kasacyjnej wywiedzionej przez stronę przeciwną, powinna liczyć się z obowiązkiem zwrotu tej korzyści w razie uchylenia tego wyroku (art. 409 k.c., por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 stycznia 1971 r., I CR 552/70, OSNC 1971 Nr 9, poz. 161; z dnia 5 października 2012 r., I PK 86/12, OSNP 2013 nr 17-18, poz. 203; z dnia z dnia 5 grudnia 2013 r., III PK 40/13, LEX nr 1448751). Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 grudnia 2013 r., III PK 40/13, zastrzegł, że z indywidualnych okoliczności sprawy może wynikać wcześniejsza powinność przewidywania obowiązku zwrotu świadczenia uzyskanego na podstawie prawomocnego wyroku. Stanowisko to zostało zaakceptowane w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2016 r., III PK 135/14 (OSNP 2018 Nr 1, poz. 3) oraz z dnia 25 września 2014 r., II CSK 779/13 (LEX nr 1621329). W wyroku z dnia 5 września 2025 r., II CSKP 550/24 – dotychczas niepublikowany, Sąd Najwyższy podkreślił, że z artykułu 410 § 1 k.c. wynika jednoznacznie, że spełnione

muszą być wszelkie przesłanki bezpodstawnego wzbogacenia, a więc musi istnieć zarówno wzbogacenie, jak i zubożenie (zob. szerzej wyrok SN z 24 czerwca 2021 r., II CSKP 88/21, OSNC-ZD 2022, nr 2, poz. 29). Nienależne świadczenie nie stanowi zatem instytucji odrębnej od bezpodstawnego wzbogacenia, a za nietrafny należy uznać wyrażany niekiedy pogląd, jakoby przy nienależnym świadczeniu nie zachodziła potrzeba badania, czy spełnione świadczenie wzbogaciło osobę, na rzecz której świadczenie zostało spełnione, oraz czy majątek spełniającego świadczenie uległ zmniejszeniu (zob. np. wyrok SN z 24 listopada 2011 r., I CSK 66/11). Nie ulega przy tym również wątpliwości, że do nienależnego świadczenia należy stosować wynikającą z art. 409 k.c. zasadę, zgodnie z którą obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu. Stosowanie tego przepisu byłoby bezprzedmiotowe, gdyby nienależne świadczenie nie musiało prowadzić do wzbogacenia tego, kto je otrzymuje.

W rozpatrywanej sprawie pozwany L. S. ma przyznane prawo do renty uzupełniającej (art. 444 § 2 k.c.) w związku z wypadkiem przy pracy, któremu uległ w dniu 21 marca 2000 r. na podstawie wyroku Sąd Rejonowy w Bytomiu z dnia 18 listopada 2002 r., ponad świadczenie należne z ubezpieczenia wypadkowego (rentę z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy), które to świadczenie jest mu wypłacane od 1 czerwca 2001 r. (z wyrównaniem za okres od 21 marca 2000 r. do 31 grudnia 2000 r.).

Roszczenie o zapłatę z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia powodowa Spółka skierowała do pozwanego, żądając kwoty 61.013 zł nienależnie pobranych świadczeń wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, od określonych w pozwie kwot i terminów uzasadniając, że pozwany pobrał rentę, która od kwietnia 2019 r. do września 2021 r. nie należała mu się ponad kwoty wskazane w wyroku Sądu Rejonowego w Bytomiu z dnia 30 lipca 2021 r. (sygn. akt V P-Pm 123/19) powinien był liczyć się z obowiązkiem ich zwrotu już w marcu 2019 r., gdy powódka przysłała pozwanemu propozycję zawarcia ugody pozasądowej przewidującej obniżenie należnej mu renty wyrównawczej.

Obowiązek zwrotu na podstawie art. 405 k.c. ciąży na tym, kto uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby bez podstawy prawnej. Tradycyjnie przyjmuje się, że zobowiązanie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia powstaje w razie spełnienia następujących przesłanek: wzbogacenia, zubożenia, związku między wzbogaceniem i zubożeniem oraz braku podstawy prawnej wzbogacenia. W doktrynie i orzecznictwie nie budzi wątpliwości, że prawomocne orzeczenie sądowe tworzy podstawę prawną zasądzanego w nim świadczenia (wyrok SN z dnia 23 maja 2003 r., III CKN 1211/00, IC 2004, nr 3, s. 39; por. E. Łętowska, *Bezpodstawne...*). Odpadnięcie podstawy prawnej świadczenia (*condictio causa finita*) skutkujące uznaniem spełnionego świadczenia za nienależne - uzasadniona wtedy, gdy w chwili spełnienia świadczenia jego podstawa prawna istniała, lecz następnie odpadła. Do takich świadczeń nienależnych zalicza się zmianę orzeczenia sądowego, gdy na jego podstawie świadczone, a potem uległo ono zmianie (A. Ohanowicz (w:) *System...*, t. 3, cz. 1, red. Z. Radwański, s. 491, E. Łętowska, *Bezpodstawne...*, s. 96 i n., uchwała SN z dnia 7 maja 2010 r., III CZP 26/10, OSNC 2010, nr 12, poz. 159). Zubożony może przy tym wezwać wzbogaconego do wydania korzyści już od momentu, w którym można ją uznać za bezpodstawną, w przypadku *condictio causa finita*: od chwili odpadnięcia podstawy prawnej świadczenia (W. Dubis (w:) *Kodeks...*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, 2017, komentarz do art. 405; R. Trzaskowski (w:) *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, wyd. II, red. J. Gudowski, Warszawa 2018, komentarz do art. 405, wyrok SN z 10.01.2023 r., II CSKP 518/22, OSNC-ZD 2023, nr 3, poz. 42). Roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia staje się wymagalne w terminie, w którym powinno być spełnione zgodnie z art. 455 k.c. Pozwala to pojęcie wymagalności roszczenia rozumieć jednolicie, bez względu na charakter zobowiązania, jako stan, w którym wierzyciel może skutecznie domagać się spełnienia świadczenia przez dłużnika, z uwagi na spoczywający na dłużniku obowiązek jego wykonania. W świetle przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu uzyskanie bez podstawy prawnej korzyści kosztem innej osoby nie wystarczy jednak do przyznania roszczenia o zwrot tej korzyści. Przede wszystkim mogą wystąpić przeszkody do żądania zwrotu wzbogacenia już nieistniejącego (art. 409 k.c.). Z punktu widzenia obowiązku zwrotu wzbogacenia, które już nie istnieje, istotne znaczenie ma powinność wzbogaconego liczenia się z

obowiązkiem zwrotu w chwili wyzbycia się lub zużycia korzyści. To, że roszczenie o zwrot świadczenia ze względu na odpadnięcie jego podstawy powstaje dopiero z chwilą odpadnięcia tej podstawy, nie wyklucza powinności przyjmującego świadczenie liczenia się z obowiązkiem zwrotu wzbogacenia także w okresie wcześniejszym (uchwała SN z dnia 7 maja 2010 r., III CZP 26/10, OSNC 2010, nr 12, poz. 159.R. Trzaskowski [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna, wyd. II, red. J. Gudowski, Warszawa 2018, art. 410, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2005 r., III PK 82/05, OSNP 2006, nr 15-16, poz. 239).

Kwestia sporna w sprawie sprowadza się do ustalenia daty, od której należy ustalić istnienie „powinności” pozwanego (bezpodstawnie wzbogaconego) liczenia się z obowiązkiem zwrotu świadczenia w kontekście regulacji określonych w art. 405 k.c. oraz art. 409 k.c.

W zaskarżonym wyroku (poza powołaniem się na wyrok Sądu Rejonowego w Bytomiu w sprawie V P– Pm 123/19 w zakresie określonych w nim kwot obniżenia świadczenia) nie ma żadnych ustaleń, na podstawie których można by było przyjąć odpowiednią płaszczyznę subsumcyjną do zastosowania w sprawie przepisów prawa materialnego przedstawionych przez Sąd drugiej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego skargą kasacyjną wyroku. Sąd drugiej instancji nie uwzględnił w swojej ocenie całego zespołu okoliczności, które stanowiły punkt odniesienia do oceny prawnej Sądu Rejonowego w sprawie V P – Pm 123/19.

W wyroku z dnia 30 lipca 2021 r., V P – Pm 123/19, Sąd Rejonowy – Sąd Pracy w Bytomiu – w sprawie z powództwa Spółki R. S. A. w Bytomiu przeciwko L. S. o obniżenie renty wyrównawczej – obniżył rentę wyrównawczą zasądzoną od powódki na rzecz pozwanego wyrokiem Sądu Rejonowego w Bytomiu z dnia 30 listopada 2011 r., sygn. akt V P 163/11, począwszy od 1 kwietnia 2019 r. do kwot szczegółowo wskazanych w sentencji za poszczególne okresy.

Sąd Rejonowy w sprawie V P 123/19 ustalił między innymi, że w sprawie toczącej się między stronami pod sygn. akt V P 212/17 Sąd Rejonowy w Bytomiu ustalił na podstawie opinii biegłej sądowej S. K., że gdyby nie wypadek przy pracy, to pozwany nabyłaby prawo do emerytury górniczej bez względu na wiek z dniem 3 września 2011 r. W postępowaniu tym biegła sądowa dokonała wyliczenia wysokości

potencjalnej emerytury górniczej pozwanego, jaką otrzymywałby od września 2011 r. do nadal i przy uwzględnieniu świadczenia pobieranego przez pozwanego z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ustaliła wysokość renty wyrównawczej należnej pozwanemu na kwotę 788,30 zł miesięcznie. Sąd przyjął ustalenia biegłej jako swoje, uznając je za w pełni prawidłowe.

W niniejszej sprawie (V P– Pm 139/19) na podstawie wydanej na zlecenie Sądu opinii z dnia 19 listopada 2020 r. biegłej z zakresu rent i emerytur S. K. oraz pism stron ustosunkowujących się do wydanej opinii ustalono, iż z powodu braku kompletnego materiału źródłowego potrzebnego do wydania poprawnej opinii, należało po uzupełnieniu materiału dowodowego przez strony, sprawę ponownie przesłać biegłej celem jej uzupełnienia. Na wezwanie Sądu biegła sądowa mgr S. K. przedstawiła opinię uzupełniającą z dnia 6 kwietnia 2021 r., w której treści odniosła się do tezy Sądu i wyliczyła różnicę pomiędzy otrzymywaną obecnie rentą wypadkową i rentą wyrównawczą przez pozwanego a potencjalną emeryturą górniczą pozwanego. W ustosunkowaniu się do opinii uzupełniającej, powódka zwróciła uwagę na błędy popełnione przez biegłą w zapisie wyliczeń, stanowiące oczywiste omyłki pisarskie oraz w niektórych miejscach spowodowane niewłaściwym zastosowaniem do obliczeń kwoty zmniejszającej podatek. Powódka podniosła jednak, że błędy biegłej nie przełożyły się na prawidłowość ostatecznie wyliczonych kwot zgonie z poleceniem Sądu. Zgodnie z tymi zastrzeżeniami, powódka przedstawiła modyfikację żądania pozwu opartą na ustaleniach biegłej i wniosła o uchylenie obowiązku wypłaty na rzecz pozwanego L. S. renty wyrównawczej zasądzonej wyrokiem Sądu Rejonowego w Bytomiu z dnia 30 listopada 2011 r. w sprawie o sygn. akt V P 163/11 w następujący sposób: - ponad kwotę 417,40 zł netto miesięcznie za okres od 1 kwietnia 2019 r. do 30 września 2019 r., - ponad kwotę 424,40 zł netto miesięcznie za okres od 1 października 2019 r. do 31 grudnia 2019 r., - ponad kwotę 422,55 zł netto miesięcznie za okres od 1 stycznia 2020 r. do 29 lutego 2020 r., - ponad kwotę 438,05 zł netto miesięcznie od dnia 1 marca 2020 r. do dnia 31 grudnia 2020 r. Powódka wniosła o uchylenie w części obowiązku wypłaty orzeczonej renty, gdyż jej zdaniem na skutek ustaleń przeprowadzonych w wyżej wymienionej sprawie, zachodzi ewidentny brak szkody po stronie pozwanego w

zakresie należnej mu renty wyrównawczej powyżej kwot wskazanych w modyfikacji pozwu.

Sąd Rejonowy po przeprowadzeniu analizy materiału dowodowego sprawy stwierdził, że w świetle ustalonych okoliczności, renta wyrównawcza, stanowiąca różnicę pomiędzy potencjalną emeryturą a świadczeniem zbiegowym z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, aktualnie już nie powinna przysługiwać pozwanemu w dotychczasowej wysokości z uwagi na brak tak wysokiej szkody po jego stronie od dnia 1 kwietnia 2019 r. W toku rozpoznawanej sprawy powołano biegłego sądowego celem sporządzenia opinii na okoliczność ustalenia wysokości renty wyrównawczej liczonej jako różnica pomiędzy potencjalną emeryturą górniczą pozwanego, a faktycznie osiąganym przez pozwanego dochodem w postaci świadczenia zbiegowego wypłacanego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz renty wyrównawczej płaconej przez powódkę w okresie od 1 kwietnia 2019 r. Sąd podzielił wnioski wynikające z opinii, uznając ją za ogólnie prawidłowo sporządzoną i prowadzącą ostatecznie do prawidłowych wyliczeń, z uwzględnieniem błędów wskazanych w postępowaniu przez powódkę. Na skutek zmiany okoliczności - w tym przypadku nabycia prawa do emerytury i jej zbiegu ze świadczeniem rentowym - w ocenie Sądu dalsza wypłata renty wyrównawczej zasądzonej w sprawie V P 163/11, z uwagi na brak tak wysokiej szkody po stronie pozwanego, byłaby bezzasadna – po stronie pozwanego aktualnie występuje nadpłata prowadząca do bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego kosztem powódki. Wobec powyższego, na podstawie obliczeń biegłego dokonanych w opinii, a także przy uwzględnieniu zastrzeżeń powódki, oraz przy uwzględnieniu informacji wynikających z przedłożonego w postępowaniu oświadczenia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 20 lipca 2021 r. Sąd ustalił: a) w okresie od 1 kwietnia 2019 r. do 30 września 2019 r. potencjalna emerytura górnicza pozwanego wynosiła 2.874,82 zł, a świadczenie rentowe z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych otrzymywane przez pozwanego wynosiło 2.457,42 zł, zatem pozwanemu w tym okresie należała się renta wyrównawcza od powódki jedynie w kwocie 417,40 zł; b) w okresie od 1 października 2019 r. do 31 grudnia 2019 r. potencjalna emerytura górnicza pozwanego wynosiła 2.909,82 zł, a świadczenie rentowe z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych otrzymywane przez pozwanego wynosiło 2.485,42 zł, zatem pozwanemu w tym

okresie należała się renta wyrównawcza od powódki jedynie w kwocie 424,40 zł; c) w okresie od 1 stycznia 2020 r. do 29 lutego 2020 r. potencjalna emerytura górnicza pozwanego wynosiła 2.907,82 zł, a świadczenie rentowe z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych otrzymywane przez pozwanego wynosiło 2.485,27 zł, zatem pozwanemu w tym okresie należała się renta wyrównawcza od powódki jedynie w kwocie 422,55 zł; d) w okresie od 1 marca 2020 r. potencjalna emerytura górnicza pozwanego wynosiła 3.009,31 zł, a świadczenie rentowe z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych otrzymywane przez pozwanego wynosiło 2.571,26 zł, zatem pozwanemu w tym okresie należała się renta wyrównawcza od powódki jedynie w kwocie 438,05 zł; e) w okresie od 1 marca 2021 r. potencjalna emerytura górnicza pozwanego wynosiła 3.135,28 zł, a świadczenie rentowe z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych otrzymywane przez pozwanego wynosiło 2.668,37 zł, zatem pozwanemu w tym okresie należała się renta wyrównawcza od powódki jedynie w kwocie 466,91 zł.

Od powyższego wyroku pozwany nie wniósł apelacji. Powodowi doręczono odpis wyroku wydanego w sprawie o sygn. akt V P-Pm 123/19 wraz z uzasadnieniem w dniu 6 września 2021 r. – wyrok ten stał się prawomocny w dniu 21 września 2021 r.

Uwzględniając przedstawione wyżej okoliczności, trzeba wskazać, że przepis art. 405 k.c. ustanawia zasadę, że kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby nie było to możliwe, do zwrotu jej wartości. Obowiązek wynikający z tego przepisu łagodzi wspomniana już regulacja art. 409 k.c. Stanowi on, że obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją, powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu.

W skardze kasacyjnej słusznie podważa się stanowisko Sądu Okręgowego, według którego pozwany powinien liczyć się z obowiązkiem zwrotu spornego świadczenia od 9 sierpnia 2019 r., od dnia doręczenia pozwanemu odpisu pozwu w sprawie o obniżenie przysługującej pozwanemu renty wyrównawczej. W tym zakresie zasadne są zarzuty rozpatrywanej skargi kasacyjnej dotyczące naruszenia prawa materialnego. Określając moment, od którego pozwany powinien liczyć się z obowiązkiem zwrotu świadczenia oraz to, że powinność przewidywania należy

oceniać przy pomocy należytej staranności, czyli staranności ogólnie wymaganej w stosunkach danego rodzaju (art. 355 § 1 k.c.) należy uwzględnić okoliczności faktyczne rozpatrywanej sprawy, a zwłaszcza trudności w ustaleniu odpowiednich kwot – jak to wyżej przedstawiono – tytułem zwrotu różnic pobranej renty uzupełniającej.

Zdaniem Sądu Najwyższego wymaganie przez Sąd Okręgowy, aby pozwany liczył się z obowiązkiem zwrotu odszkodowania już od momentu uzyskania wiedzy o wytoczeniu powództwa, jest – w okolicznościach faktycznych sprawy – nadmiernie surowe i nie znajduje odniesienia do okoliczności sprawy, z których wynika, że roszczenie powodowej Spółki nie było dostatecznie sprecyzowane, by już na ten moment pozwany mógł określić swoją powinność zobowiązania, a miarodajnym punktem odniesienia do przedmiotowego ustalenia powinna być data wydania wyroku przez Sąd Rejonowy w sprawie V P-Pm 139/19.

Żądanie powodowej Spółki dotyczyło również odsetek od nienależnego świadczenia. Odsetki ustawowe żądane za czas opóźnienia w spełnieniu świadczenia pieniężnego należne są - od wezwania dłużnika do spełnienia świadczenia wymagalnego - zgodnie z art. 455 k.c. Jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. Roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia staje się wymagalne w terminie, w którym powinno być spełnione zgodnie z art. 455 k.c. Wymagalności roszczenia jest rozumiana jednolicie, bez względu na charakter zobowiązania, jako stan, w którym wierzyciel może skutecznie domagać się spełnienia świadczenia przez dłużnika, z uwagi na spoczywający na dłużniku obowiązek jego spełnienia. Dopiero zatem z momentem uprawomocnienia się wyroku Sądu Rejonowego w Bytomiu z dnia 30 lipca 2021 r., orzekającego o obniżeniu świadczenia uzupełniającego pozwanego - świadczenie wypłacone przez Spółkę ponad tą kwotę stało się świadczeniem nienależnym – bezpodstawnie pobranym przez pozwanego – odpadła podstawa prawna świadczenia i dopiero z momentem wezwania pozwanego do spełnienia świadczenia jako nienależnego od dnia następnego po doręczeniu pozwanemu wezwania do spełnienia, należą się odsetki ustawowe (art. 481 § 1 k.c. w związku z art. 455 k.c.).

Zasadny jest także zarzut podstawy procesowej skargi kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) dotyczący naruszenia art. 325 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez sformułowanie rozstrzygnięcia o żądaniach stron w punkcie 1. sentencji wyroku Sądu Okręgowego, które stwarza wątpliwości co do treści wyroku i uniemożliwia jego realizację bez odwołania się do treści uzasadnienia pozwu i jego załączników w postaci potwierdzeń zapłaty na rzecz pozwanego miesięcznej renty wyrównawczej. Ma rację strona skarżąca, że treść rozstrzygnięcia zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji w tym zakresie jest niejasna - pozostawia wątpliwości co do tego, w jakiej dokładnie wysokości zasądzono świadczenie od pozwanego.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

(J.K.)

[a.ł]